

MLL:n kunta- ja aluevaalitavoitteet 2025

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin

Sisällys

Lapsiin ja nuoriin tulee investoida – Hyvinvoinnin perusta rakennetaan lapsuudessa ja nuoruudessa | s. 3

Kahdeksan askelta lapsi- ja perheystävälliseen kuntaan | s. 4

1. Kunta ja hyvinvointialue rakentavat yhdessä lasten ja perheiden palveluista toimivan kokonaisuuden | s. 4
2. Kunta tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä alueellaan | s. 4
3. Kunta varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen | s. 4
4. Kunta varmistaa laadukkaan opetuksen ja riittävän oppimisen tuen. Oppilaiden ja opiskelijoiden kouluhyvinvointia on tuettava | s. 5
5. Kunta ehkäisee aktiivisesti terveys- ja hyvinvointieroja | s. 6
6. Kunta tarjoaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuuden harrastaa | s. 6
7. Kunta toimii kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja huomioi lapset ja nuoret kuntaympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa | s. 7
8. Kunta arvioi päätösten lapsivaikutukset ja huomioi päätöksenteossa lasten ja nuorten näkemykset | s. 7

Kuusi askelta lapsi- ja perheystävälliseen hyvinvointialueeseen

1. Lasten, nuorten ja perheiden palveluista rakennetaan toimivat perhekeskusmallilla | s. 8
 2. Hyvinvointialue tukee alueensa järjestöjen toimintaedellytyksiä | s. 8
 3. Hyvinvointialue varmistaa laadukkaiden terveystalvelujen saatavuuden kaikille lapsille ja nuorille | s. 8
 4. Hyvinvointialue turvaa lapsille, nuorille ja perheille tarvittavat ja saavutettavat sosiaalipalvelut | s. 9
 5. Hyvinvointialue ehkäisee aktiivisesti terveys- ja hyvinvointieroja | s. 10
 6. Hyvinvointialue arvioi päätösten lapsivaikutukset ja huomioi päätöksenteossa lasten ja nuorten näkemykset | s. 10
-

Lapsiin ja nuoriin tulee investoida

Hyvinvoinnin perusta rakennetaan lapsuudessa ja nuoruudessa

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat tällä hetkellä haastavassa tilanteessa, ja niissä joudutaan tekemään monia kipeitä leikkauksia eri palveluihin ja toimintoihin. Kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa on välttämätöntä muistaa, että hyvinvoinnin perusta rakentuu lapsuudessa ja nuoruudessa. Lapsuus- ja nuoruusiän olosuhteet vaikuttavat olennaisella tavalla myös myöhempään terveyteen ja hyvinvointiin. Lapsiin ja nuoriin investoiminen onkin vaikuttavinta hyvinvointipoliittikkaa ja julkisen talouden hoitoa.

Suomessa lailla voimaan saatettu YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa oikeudellisesti kuntia ja hyvinvointialueita. Kunnan ja hyvinvointialueen on aktiivisesti edistettävä sopimuksessa turvattujen oikeuksien toteutumista. Sopimus luo pohjan kestäväälle ja pitkäjänteiselle lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevalle päätöksenteolle ja toiminnalle. Kuntien ja hyvinvointialueiden on arvioitava ja otettava huomioon lasten edut kaikissa lapsia koskevissa ja heihin vaikuttavissa päätöksissä ja toimissa. Lapsen etu saa sisältönsä lapsen oikeuksista ja tarpeista. Lasten kuuleminen on tärkeä osa lasten etujen selvittämistä. Lapset, nuoret ja perheet ovat oman arkinsa asiantuntijoita. Heitä tulee kuulla kunnan ja hyvinvointialueen palveluissa ja päätöksenteossa.

Kunnan ja hyvinvointialueen on edistettävä kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumista (Agenda 2030), jotka ovat tärkeitä myös lasten oikeuksien toteutumisessa. Sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys liittyvät kiinteästi toisiinsa ja vaikuttavat toisiinsa. Sosiaalisesti kestävä

yhteiskunta rakentaa myös taloudellisesti kestävä yhteiskuntaa. Sosiaalinen kestävyys pitää sisällään kulttuurisen kestävyden.

Syntyvyyden aleneminen ja väestön ikääntyminen haastavat yhteiskunnan sosiaalista ja taloudellista kestävyttä. Lapsi- ja perheystävällisellä päätöksenteolla voidaan jossain määrin vaikuttaa syntyvyyteen ja väestönkehitykseen. Kunnissa ja hyvinvointialueilla on toteutettava pitkäjänteistä ja luottamusta luovaa lapsi- ja perhepolitiikkaa.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvoite tehdä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä alueellaan toimivien järjestöjen kanssa sekä edistää järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. Valtion järjestöavustuksiin tehtävät suuret leikkaukset heikentävät järjestöjen toimintaedellytyksiä. Kuntien ja hyvinvointialueiden merkitys järjestöjen lapsi-, nuoriso- ja perhetoiminnan tukijana tulee tämän vuoksi korostumaan.

MLL:n vaalitavoitteita varten kysyttiin syyskuussa 2024 MLL:n Nuortennetissä lapsilta ja nuorilta, mitkä heidän mielestään ovat tärkeitä kunnissa ja hyvinvointialueilla edistettäviä asioita. Lapset ja nuoret nostivat heille tärkeinä asioina erityisesti lasten ja nuorten harrastukset ja vapaa-ajan, koulunkäynnin ja opiskelun sekä niihin liittyvät resurssit, mielenterveyden ja nuorisotyön ja nuorten palvelut. Lapset ja nuoret mainitsivat myös vähävaraisten perheiden tukemisen, kiusaamiseen puuttumisen, syrjäytymisen ehkäisemisen sekä terveydenhuollon turvaamisen ja hyvinvoinnin edistämisen tärkeyden. Lasten ja nuorten vastauksia on nostettu esiin vaalitavoitteissa.

Kahdeksan askelta lapsi- ja perheystävälliseen kuntaan

1 Kunta ja hyvinvointialue rakentavat yhdessä lasten ja perheiden palveluista toimivan kokonaisuuden

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden kannalta on tärkeää, että kunnan vastuulla olevat varhaiskasvatus, koulutus, vapaa-ajan palvelut sekä työllisyyspalvelut muodostavat toimivan kokonaisuuden hyvinvointialueen vastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Tämä edellyttää toimivaa yhteistyötä ja yhteistyörakenteita kunnan ja hyvinvointialueen välille. Esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten opiskeluhuolto vaatii onnistuakseen hyvää tiedonkulkua ja yhteistä työtä kunnilta ja hyvinvointialueilta. Käytännön esimerkkinä hyvästä kehittämistyöstä on vuonna 2023 Turussa aloitettu lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden muutoshanke, jossa luodaan johtamismalli, joka huomioi lasten ja nuorten palvelut kokonaisvaltaisesti.

Toimenpiteet:

- Kunnan ja hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteensovittamisesta huolehditaan lapsi-, nuori- ja perhelähtöisesti.
- Kunta osallistuu aktiivisesti perhekeskustoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Perhekeskustoiminnassa palveluja kehitetään ja toteutetaan hallinto- ja sektorirajat ylittäen monitoimijaisesti julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä.

2 Kunta tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä alueellaan

Kunnan toiminnassa järjestöt ovat keskeinen yhteistyökumppani. Järjestöt tuottavat ennaltaehkäisevää, varhain tarjottavaa tukea, mikä vähentää ongelmien kasautumista ja korjaavien palvelujen tarvetta. Järjestöjen toiminta vahvistaa ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua sekä lisää osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Järjestöt luovat edellytyksiä ihmisten omaehtoiselle toiminnalle sekä vahvistavat heidän omia voimavarojaan ja tukiverkostojaan. Asukkaiden osallisuus lisää yhteisöllisyyttä ja edistää asuinalueiden elinvoimaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 6 §:n mukaisesti kunnan on edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan tulee osallistaa järjestöjä esimerkiksi kuntastrategioita ja hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa.

Toimenpiteet:

- Kansalaisjärjestöjen ja kunnan kumppanuutta vahvistetaan ja kumppanuudelle luodaan pysyvä rakenne.
- Kunta avustaa järjestöjen toimintaa ja antaa maksuttomasti tiloja järjestöjen kansalais- ja vertaistoiminnan käyttöön.
- Varmistetaan kunnan varhaiskasvatuksen, koulujen, oppilaitosten ja vapaa-ajan toimintojen yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa.

3 Kunta varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen

Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista ja kaventaa lasten hyvinvointi- ja terveyseroja. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja elinikäiselle oppimiselle ja koulutukselliselle tasa-arvolle. Siihen investoiminen on vaikuttavaa hyvinvoinnin edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisemistä. Lapsen varhaiskasvatuksen on alusta lähtien varmistettava edellytykset pysyviin ihmissuhteisiin, pedagogisesti laadukkaaseen ympäristöön ja toiminnan täysipainoiseen sisältöön. Varhaiskasvatuksen tärkeimmät laatutekijät ovat koulutettu, riittävä ja sitoutunut henkilöstö sekä riittävän pienet ja pysyvät lapsiryhmät. Hyvä yhteistyö vanhempien kanssa sekä terveelliset ja turvalliset tilat ovat tärkeä osa laadukasta varhaiskasvatusta.

Toimenpiteet:

- Pidetään päiväkotiryhmät kohtuullisen kokoisina, jotta aikuisilla on riittävästi aikaa jokaiselle lapselle ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa kaikkien lasten ja lapsiryhmien osalta.
- Kunta huolehtii varhaiskasvatuksen järjestäjänä, että jokaisessa lapsiryhmässä työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja.
- Huolehditaan siitä, että varhaiskasvatuksen kehittämisessä kuullaan lapsia, heidän vanhempiaan ja henkilöstöä.
- Varmistetaan, että yhdenvertaisuustyötä tehdään kaikissa päiväkodeissa systemaattisesti lapsia ja perheitä osallistaen.
- Varhaiskasvatukseen osallistuminen on jokaisen lapsen oikeus. Huolehditaan siitä, että kunta ei aseta kotihoidon tuen kuntalisän ehdoksi, että perheen kaikki alle kouluikäiset lapset on hoidettava kotona. Ehdolla rajoitetaan vanhempien sisarusten mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen.

4 Kunta varmistaa laadukkaan opetuksen ja riittävän oppimisen tuen. Oppilaiden ja opiskelijoiden kouluhyvinvointia on tuettava

Oppiminen ja hyvinvointi ovat aiempaa eriytyneempää ja koulutuksellinen tasa-arvo on heikentynyt. Koulu-poissaolojen määrä on kasvanut. Oppimistulokset ovat heikentyneet jo pidemmän aikaa. Tyttöjen ja poikien sekä kantaväestön ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden erot oppimistuloksissa ovat suuret. Suomen nuorten aikuisten koulutustaso on jäänyt jälkeen OECD-maiden vertailussa. Koulu- ja oppilaitosten riittämättömät resurssit vaikuttavat kaikkein eniten heikommassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Koulutus on todella tärkeä asia ja siihen ei laiteta tarpeeksi rahaa. Kouluissa säästetään esimerkiksi fyysisiä kirjoista, jotka monet haluaisivat takaisin. Mielestäni fyysiset kirjat auttaisivat parantamaan myös oppimistuloksia. Lukioissa voi olla vaikeaa päästä haluamilleen kursseille, koska niitä on liian vähän oppilaisiin nähden. Nämä ongelmat paranisivat, jos rahaa olisi enemmän."

"Omien kokemusten mukaan koulussa saa liian vähän tukea. Itselläni on oppimisvaikeus ja koen, että olisin tarvinnut enemmän apua kuin sain."

"Nuorten ulkoilu kasvaisi jos koulun pihalla olisi enemmän vaikka niitä kiikkuja."

"Koulunkäyntiin pitäisi saada lisää rahoitusta. Esimerkiksi luokkakoot ovat liian isoja, sekä opiskelijahuollon ja erityisopettajan palvelut olisivat helpommin saatavissa."

Kiusaaminen ja yksinäisyys ovat vakava uhka lasten ja nuorten hyvinvoinnille, oppimiselle ja terveydelle. Kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäisemistä on vahvistettava kaikilla koulutusasteilla. On toteutettava säännöllisesti opettajien ja muun kouluhenkilöstön täydennyskoulutusta kiusaamisen ehkäisyyn, puuttumiseen ja jälkihoitoon. Järjestöjen työ koulu yhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi sekä kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäisemisessä on otettava huomioon. Tästä hyvinä esimerkkeinä ovat tukioppilastoiminta ja Koulurauha-ohjelma.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Olen itse kokenut sekä nähnyt kiusaamista."

"Mua kiusataan eikä kukaan tee mitään."

"On tärkeää, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti. Estää syrjäytymistä."

"Voi auttaa kun puhuu ja kuulee muiden kokemuksia."

Toimenpiteet:

- Kunta investoi laadukkaaseen esi- ja perusopetukseen, lukio- ja ammatilliseen koulutukseen sekä opiskelun tukeen, opinto-ohjaukseen ja koulutuksen keskeyttämisen ehkäisemiseen.
- Kunta turvaa esi- ja perusopetuksen ja lukio- ja ammatillisen koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden sekä terveellisen ja turvallisen opiskelu ympäristön.
- Kunta varmistaa opetuksen järjestäjänä oppilaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumisen. Oppilaat otetaan vahvasti mukaan kouluhyvinvoinnin kehittämiseen.
- Kiusaamisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen ovat olennainen osa jokaisen koulun toimintakulttuuria.
- Varmistetaan, että lapsen oikeuksien opetus on tärkeä osa varhaiskasvatusta ja koulujen ihmisoikeuskasvatusta.
- Huolehditaan toimivasta yhteistyöstä hyvinvointialueen kanssa opiskelu huollon toteuttamisessa.

"On tärkeää, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti. Estää syrjäytymistä."

5 Kunta ehkäisee aktiivisesti terveys- ja hyvinvointieroja

Sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot ovat Suomessa suuret. Terveys- ja hyvinvointierot muodostuvat jo lapsuuden ja nuoruuden aikana. Lapsiperheköyhyys on keskeinen eriarvoisuutta aiheuttava tekijä, ja sosiaaliturvan leikkaukset ovat pahentaneet tilannetta. Onnistuminen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa edellyttää, että erityinen huomio kiinnitetään lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. Eroja on mahdollista kaventaa lasten ja nuorten kaikissa kasvuympäristöissä, kuten varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Moni lapsi ja nuori kärsii talousvaikeuksien tuomasta stressistä. Kun huoltajien talousstressi vähenee, niin myös nuorten hyvinvointi paranee."

"Jokaisella nuorella/lapsella on oikeus voida hyvin."

Toimenpiteet:

- Päätöksenteossa arvioidaan terveys- ja hyvinvointivaikutukset lasten ja nuorten näkökulmasta.
- Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen otetaan keskeiseksi tavoitteeksi varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä lujitetaan.
- Edistetään lasten ja nuorten suotuisia kasvu- ja kehitysolosuhteita, kuten riittävää unta, monipuolista ravitsemusta, kohtuullista ja turvallista digilaitteiden käyttöä sekä suojelua kaikenlaiselta väkivallalta.
- Lasten ja nuorten osallisuutta - kiinnittäen erityinen huomio heikommassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin - vahvistetaan kaikissa kasvuympäristöissä.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Kuunnelkaa nuoria. Kuunnelkaa myös niitä, joiden ääni on kaikista hiljaisin."

"Haastatelkaa erityyppisiä nuoria ja kysykää suoraan mielipiteitä nuorilta"

- Tehdään yhteistyötä hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa.

6 Kunta tarjoaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuuden harrastaa

Nuorisotyö, harrastukset ja muu vapaa-ajan toiminta tukevat lasten ja nuorten mielenterveyttä, osallisuutta, hyvinvointia ja kehitystä. Harrastuskustannusten kasvu on lisännyt eriarvoisuutta lasten ja nuorten vapaa-ajassa. Kuntien maksuton ja kohtuuhintainen vapaa-ajan toiminta lapsille ja nuorille on välttämätöntä. Sillä voidaan kaventaa myös hyvinvointi- ja terveyseroja, sillä esimerkiksi liikunta- ja lukemistottumukset omaksutaan lapsuudessa. Nuorisotyö edistää nuorten osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Kaikilla ei ole varaa maksullisiin harrastuksiin, joten kuntien järjestämät maksuttomat tavat viettää vapaa-aikaa ovat tärkeitä."

"Moni nuori jää yksin ja monelle on vaikea löytää mieleistä tekemistä."

"Nuorisopalvelut ovat tärkeitä, sillä ne auttaa nuoria ja helpottaa elämää arjessa."

"Nuorisotilat ovat todella tärkeitä, sillä nuoret tuntee olonsa turvallisiksi siellä sekä on tärkeää, että nuorisotila on viihtyisä sekä turvallinen."

Toimenpiteet:

- Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan saatavuus ja kohtuuhintaisuus turvataan kaikille 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille.
- Harrastamisen Suomen mallin mukaista toimintaa ja muuta kerhotoimintaa järjestetään kaikissa peruskouluissa.
- Lasten ja nuorten liikunta-, kulttuuri- ja kirjastopalvelujen saatavuus turvataan.
- Edistetään maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten liikunta- ja kulttuuripalveluita ja tuetaan vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.
- Kunnan nuorisotyöllä, yhteistyössä järjestöjen kanssa, tuetaan nuorten osallisuutta ja ehkäistään syrjäytymistä. Huolehditaan etsivän nuorisotyön toteutuksesta.

7 Kunta toimii kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja huomioi lapset ja nuoret kuntaympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa

Asumisen hinta on noussut suurimmilla kaupunkiseuduilla monille lapsiperheille kohtuuttomaksi. Asumistukeen tehdyt leikkaukset ovat pahentaneet tilannetta. Keskeinen keino asumisen hinnan kohtuullistamiseksi on lisätä asuntorakentamista. Tämä edellyttää kuntien, valtiovallan ja yksityisten maanomistajien vahvaa yhteistyötä.

Kuntaympäristön suunnittelussa on huomioitava lasten, nuorten ja lapsiperheiden tarpeet sekä kiinnitettävä huomiota yhteisöllisyyttä vahvistaviin tiloihin, jotka muodostuvat paikallisiksi kohtaamispaikoiksi. Kunnalla on keskeinen rooli aktiivisena ilmastomuutoksen ja luontokadon torjijana myös kuntaympäristön suunnittelussa.

Toimenpiteet:

- Turvataan kohtuuhintainen asuminen lapsiperheille ja nuorille.
- Kuullaan lapsia, nuoria ja lapsiperheitä kuntaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa sekä huomioidaan heidän näkemyksensä päätöksenteossa.
- Varmistetaan kaikilla asuinalueilla pääsy lähiluontoon sekä leikki- ja liikuntapaikkoihin.
- Huolehditaan lapsille ja nuorille turvallisista liikenneväylistä, julkisesta liikenteestä sekä julkisista tiloista.
- Vähennetään kunnan ilmasto- ja ympäristökuormitusta ja torjutaan luontokatoa.
- Lasten ja nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään ilmasto- ja ympäristöasioissa sekä kuntaympäristön suunnittelussa.

8 Kunta arvioi päätösten lapsivaikutukset ja huomioi päätöksenteossa lasten ja nuorten näkemykset

Vaikutusten arvioinnilla varmistetaan, että tiedetään, mitä seurauksia päätöksillä on. Lapsen oikeuksien sopimuk-

sen mukaisesti lapsia koskeissa asioissa on ensisijaisena harkintaperusteena huomioitava lapsen etu. Lapsivaikutusten arviointi on väline lasten etujen selvittämiseen lapsiryhmiä ja yleisesti lapsia koskeissa asioissa. Lapsilta ja nuorilta kerätyn tiedon hyödyntäminen on tärkeä osa lapsivaikutusten arviointia. Erityistä huomioita arvioinnissa on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa oleviin ja syrjinnälle alttiisiin lapsiryhmiin, kuten vammaisiin lapsiin, maahanmuuttotautaisiin lapsiin, kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin ja vähävaraisissa perheissä eläviin lapsiin.

Toimenpiteet:

- Kunnan päätöksenteossa arvioidaan johdonmukaisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset.
- Lapsivaikutusten arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota vähemmistöryhmiin ja eri tavoin heikommassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin.
- Lasten ja nuorten kuuleminen on säännönmukaista ja heiltä kerättyä tietoa hyödynnetään kunnan päätöksenteossa ja toiminnassa. Varhaiskasvatukseen, kouluun sekä vapaa-ajan palveluihin luodaan rakenteet lasten ja nuorten kuulemiselle. Varmistetaan, että lasten ja nuorten kuuleminen on säännönmukainen osa kunnan toimintaa. Kunnan asioista tiedotetaan lapsille ja nuorille heille sopivalla tavalla.
- Lapsivaikutusten arviointi ulotetaan myös kunnan talousarvioprosessiin (lapsibudjetointi). Talousarviota seurataan lapsen oikeuksien näkökulmasta.

MLL:n Nuortennetin kyselyyn vastanneet nuoret nostivat esiin useita sellaisia lapsi- ja nuorisoryhmiä, joita ei riittävästi oteta huomioon, kun tehdään päätöksiä kunnissa tai hyvinvointialueilla. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi opiskelijat, nuoret, pienet lapset, maahanmuuttotautaiset nuoret ja vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret. Nuoret toivat esille myös erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret, sateenkaarinuoret, vähävaraiset lapset ja nuoret, laitoksessa asuvat nuoret sekä nuoret, joilla on mielenterveyden ongelmia.

Kuusi askelta lapsi- ja perheystävälliseen hyvinvointialueeseen

1 Lasten, nuorten ja perheiden palveluista rakennetaan toimivat perhekeskusmallilla

Lasten, nuorten ja perheiden kannalta on olennaista, että palvelut muodostavat tarpeisiin vastaavan toimivan kokonaisuuden. Kootaan lasten, nuorten ja perheiden palvelut perhekeskustoimintamallin alle. Perhekeskustoiminnan on palveltava kaikkia lapsiperheitä ja toiminta on ulotettava koko hyvinvointialueen alueelle. Elämänkaarimallin mukainen toimintarakenne on tärkeä, sillä se kokoaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteen kokonaisuuteen.

Toimenpiteet:

- Hyvinvointialueen ja kuntien lasten, nuorten ja perheiden palveluiden yhteensovittamisesta huolehditaan lapsi-, nuori- ja perhelähtöisesti.
- Hyvinvointialueen sote-keskusten lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut järjestetään perhekeskustoimintamallin mukaisesti. Hyvinvointialue kehittää ja toteuttaa perhekeskustoimintaa koko alueellaan. Palveluja kehitetään ja toteutetaan hallinto- ja sektorirajat ylittäen monitoimijaisesti sekä julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Myös digitaalisessa perhekeskustoiminnassa on huomioitava järjestöjen työ.

2 Hyvinvointialue tukee alueensa järjestöjen toimintaedellytyksiä

Hyvinvointialueiden keskeisiä kumppaneita ovat järjestöt. Järjestöt tuottavat ennaltaehkäisevää, varhain tarjottavaa tukea, mikä vähentää ongelmien kasautumista ja korjaavien palvelujen tarvetta. Järjestöjen työn kautta nousee esille hiljaisia signaaleja, joiden avulla voidaan kartoittaa ja täydentää tuen ja avun katvealueita. Järjestöt organisoivat vapaaehtois- ja vertaistoimintaa sekä tuottavat palveluita. Toiminta vahvistaa ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua sekä lisää osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Järjestöt luovat edellytyksiä ihmisten omaehtoiselle toiminnalle sekä vahvistavat heidän omia voimavarojaan ja tukiverkostojaan. Asukkaiden osallisuus lisää yhteisöllisyyttä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 7 §:n mukaisesti hyvinvointialueen on edistettävä järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueen tulee osallistaa järjestöjä esimerkiksi hyvinvointialue- ja palvelustrategioita ja hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa.

Toimenpiteet:

- Hyvinvointialueen ja järjestöjen kumppanuutta vahvistetaan ja kumppanuudelle luodaan pysyvä rakenne.
- Hyvinvointialue avustaa järjestöjen toimintaa ja antaa maksuttomasti tiloja järjestöjen kansalais- ja vertaistoiminnan käyttöön.

3 Hyvinvointialue varmistaa laadukkaiden terveyspalvelujen saatavuuden kaikille lapsille ja nuorille

Lapsilla ja nuorilla on oikeus terveydenhuollon palveluissa tulla hyvin hoidetuksi ja kohdelluksi sekä ymmärretyksi ja hyväksytyksi. Palveluissa on turvattava ammattilaisille riittävästi aikaa kohdata lapsia, nuoria ja perheitä. Lasten ja nuorten terveyspalveluiden tulee olla yhdenvertaisesti saatavilla ja niiden tulee olla saavutettavia sekä laadukkaita. Neuvolapalvelut ovat keskeinen osa vanhemmuuden tukemista. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ovat tällä hetkellä riittämättömät ja pirstalaiset. On välttämätöntä, että palvelujärjestelmä pystyy vastaamaan mielenterveysongelmien vuoksi apua tarvitsevien lasten ja nuorten ongelmiin. Aikuisten saamista palveluissa on huomioitava nykyistä suunnitelmallisemmin heidän lastensa hyvinvointi ja palvelutarpeet.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

”Mielestäni kouluissa on hyvä olla jokapäiväisesti kuraattori ja terveydenhoitaja.”

”Tulevaisuuttakin ajatellen, kunnilla pitäisi pysyä omat terveyskeskuksensa kaikkine palveluineen, jotta kynnyks mennä lääkäriin syystä tai toisesta pysyisi edelleen yhtä matalana.”

”Terveys on hyvinvoinnin lähtökohta. Aina osa lapsista ja nuorista ovat vammaisia tai/ja kroonista sairautta. Olisi kuitenkin tärkeää, että jokaisella olisi luottamus terveyden huollonpalveluihin.”

”Mielestäni kouluissa on hyvä olla jokapäiväisesti kuraattori ja terveydenhoitaja.”

Toimenpiteet:

- Toteutetaan sote-keskuksen lasten, nuorten ja perheiden palvelut perhekeskusmallin mukaisesti. Toteutetaan omalääkäri- ja hoitajamalli, joka tukee lasten, nuorten ja perheiden hoidon jatkuvuutta, saatavuutta, laatua ja potilastyytyväisyyttä. Mallissa parannetaan hoidon jatkuvuutta kullekin lapselle, nuorelle ja heidän vanhemmilleen nimetyllä omatiimillä, jossa hyödynnetään moniammatillista asiantuntemusta. Varmistetaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden asioiden riittävä osaaminen perustason palveluissa.
- Varmistetaan äitiys- ja lastenneuvolapalveluiden riittävät voimavarat. Luodaan vaiheittain koko lapsuusiän kattava neuvolakokonaisuus vahvistamalla äitiys- ja lastenneuvoita sekä perhe- ja kasvatusneuvoita ja kokoamalla nämä palvelut hyvinvointialueilla yhteisen johdon alle samaan organisaatioon.
- Vahvistetaan opiskeluhoitoa. Huolehditaan siitä, että lapset ja nuoret pääsevät nopeasti ja joustavasti kouluterveydenhoitajan, -lääkäriin, -psykologin ja -kuraattorin vastaanotolle.
- Lisätään matalan kynnyksen lasten, nuorten ja perheiden mielenterveyspalveluita sekä varhaista tukea ja apua mielenterveyden pulmiin. Perustetaan perusterveydenhuoltoon lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden hoidosta vastaavia moniammatillisia työryhmiä. Työryhmät työskentelevät yhteistyössä perhekeskusverkostoon kuuluvien palvelujen kanssa sekä muiden lapsille ja nuorille kohdennettujen palvelujen kanssa.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

”Nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet paljon ja apua ei ole riittävästi tarjolla.”

”Nuorten pahoinvointi on hälyttävällä tasolla.”

”Jos palveluihin ei panosteta nuoria ei kohta enää ole.”

4 Hyvinvointialue turvaa lapsille, nuorille ja perheille tarvittavat ja saavutettavat sosiaalipalvelut

Perheiden monimuotoisuus on kasvanut, jolloin tarvitaan yksilöllisempiä tuen muotoja moninaisiin tarpeisiin vastaamiseksi. Riittävällä vanhempien ja perheiden tuella on olennainen merkitys lasten ja nuorten hyvinvoinnin, kehityksen ja kasvun turvaamisessa. Riittävän varhaisen tuen puuttuessa erityisesti teini-ikäisten lasten ongelmat ovat päässeet vaikeutumaan, minkä seurauksena joudutaan turvautumaan lastensuojeluun tai muihin korjaaviin palveluihin, vaikka ongelmat olisivat olleet hoidettavissa perustason palveluissa. Ongelmana on myös, että autismi- ja neurokirjon lapset ja nuoret eivät tule kohdatuksi eivätkä saa riittävää apua ja tukea palvelujärjestelmässä. Lastensuojelun palvelujärjestelmä on viritetty liiaksi kodin ulkopuolisiin sijoituksiin, eikä lastensuojelun avohuollossa välttämättä ole käytettävissä riittävän intensiivisiä tukimuotoja. Nykyistä vahvemmalla vanhemmuuden tuella sekä lasten ja nuorten tuen tarpeisiin vastaamisella voitaisiin välttää kodin ulkopuolisia sijoituksia, mikä on inhimillisesti ja taloudellisesti kestävä.

Toimenpiteet:

- Sirpaleisista palveluista pyritään pääsemään kokonaisvaltaiseen auttamiseen. Ehkäiseviin perhepalveluihin panostetaan ja annetaan asiakkaille aktiivinen rooli.
- Perhekeskustoiminnan kehittämistä jatketaan järjestöjen kanssa tehtäviin kumppanuussopimuksiin perustuen. Perhekeskusmalli ulotetaan kaikkien lapsiperheiden saataville.
- Huolehditaan perhepalvelujen ja opiskeluhoillon henkilöstön riittävästä ja asiakasmitoitusten noudattamisesta.

”Jos palveluihin ei panosteta, nuoria ei kohta enää ole.”

5 Hyvinvointialue ehkäisee aktiivisesti terveys- ja hyvinvointieroja

Sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot ovat Suomessa suuret. Terveys- ja hyvinvointierot muodostuvat jo lapsuuden ja nuoruuden aikana. Lapsiperheköyhyys on keskeinen eriarvoisuutta aiheuttava tekijä, ja sosiaaliturvan leikkaukset ovat pahentaneet tilannetta. Onnistuminen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa edellyttää, että erityinen huomio kiinnitetään lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Kaikilla on oikeus saada apua asioihin, riippumatta esim. sukupuolesta, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, painosta, taloudellisesta tilanteesta huolimatta."

"Nuorien on tärkeä saada tietoa ja tukea omaan kasvuun liittyvissä asioissa."

Toimenpiteet:

- Päätöksenteossa arvioidaan terveys- ja hyvinvointivaikutukset lasten ja nuorten näkökulmasta.
- Terveiden edistäminen ja terveyserojen kaventaminen otetaan keskeiseksi tavoitteeksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä lujitetaan.
- Edistetään lasten ja nuorten suotuisia kasvu- ja kehitysolosuhteita, kuten riittävää unta, monipuolista ravitsemusta, kohtuullista ja turvallista digilaitteiden käyttöä ja suojelua kaikenlaiselta väkivallalta.
- Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- Tehdään yhteistyötä kuntien ja järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa.

6 Hyvinvointialue arvioi päätösten lapsivaikutukset ja huomioi päätöksenteossa lasten ja nuorten näkemykset

Vaikutusten arvioinnilla varmistetaan, että tiedetään, mitä seurauksia päätöksillä on. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lapsia koskevissa asioissa on ensisijaisena harkintaperusteena huomioitava lapsen etu. Lapsivaikutusten arviointi on väline lasten etujen selvittämiseen lapsiryhmiä ja yleisesti lapsia koskevissa asioissa. Lapsilta ja nuorilta kerätyn tiedon hyödyntäminen on tärkeä osa lapsivaikutusten arviointia. Erityistä huomioita arvioinnissa on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa oleviin ja syrjinnälle alttiisiin lapsiryhmiin, kuten vammaisiin lapsiin, maahanmuuttotilaisiin lapsiin, kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin ja vähävaraisissa perheissä eläviin lapsiin.

Lasten ja nuorten vastauksia Nuortennetissä:

"Monia päättäjiä tulee kouluttaa enemmän ja parantaa heidän infoaan esimerkiksi vähemmistöjen asemasta, sekä heidän historiastaan."

"Päätöksenteosta huomiotta usein jäävät, pitkäaikais-sairaot ja vammaiset lapset ja nuoret."

"Maahanmuuttajataustaisten nuorten ja mielenterveysongelmaisten, sekä kaikkien erityistä tukea tarvitsevien tarpeita ei oteta kunnolla huomioon."

"Lapsia ajatellaan mut me nuoret ei kiinnosta ketään. Ollaan aina vaan vaikeita."

Toimenpiteet:

- Hyvinvointialueen päätöksenteossa arvioidaan johdonmukaisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset.
- Lapsivaikutusten arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota vähemmistöryhmiin ja eri tavoin heikommassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin.
- Lasten ja nuorten kuuleminen on säännönmukaista ja heiltä kerättyä tietoa hyödynnetään hyvinvointialueen päätöksenteossa ja toiminnassa. Sosiaali- ja terveyspalveluihin luodaan rakenteet lasten ja nuorten kuulemiselle. Varmistetaan, että lasten ja nuorten kuuleminen on säännönmukainen osa hyvinvointialueen toimintaa. Hyvinvointialueen asioista tiedotetaan lapsille ja nuorille heille sopivalla tavalla.
- Lapsivaikutusten arviointi ulotetaan myös hyvinvointialueen talousarvioprosessiin (lapsibudjetointi). Talousarviota seurataan lapsen oikeuksien näkökulmasta.

MLL:n Nuortennetin kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista selkeästi suurin osa haluaisi, että heitä kuullaan, kun päätetään lapsia ja nuoria koskevista asioista. He myös toivovat, että voivat olla mukana tekemässä päätöksiä. Heidän mukaansa eniten lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksiin vaikuttaa se, että lapset ja nuoret eivät tiedä, miten kertoa mielipiteistään asioista päätäville aikuisille. He myös uskoivat, että lapset ja nuoret eivät välttämättä tiedä, mistä asioista päättäjät kunnissa ja hyvinvointialueilla päättävät.

Kunta- ja aluevaalitavoitteet on hyväksytty
MLL:n liittohallituksessa 25.9.2024.

Tutustu Mannerheimin Lastensuojeluliittoon
ja sen toimintaan www.mll.fi